

1. ชื่อสมุนไพร ว่านน้ำ (WAAN NAM)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Acorus calamus* L. ชื่อวงศ์ Araceae
3. ชื่ออื่น คาเจียงจี้ ผมผา ส้มชื่น ฮางควาน้ำ ฮางควานบ้าน (ภาคเหนือ), ไคร้ น้ำ (เพชรบูรณ์), ตะไคร้ น้ำ (แพร่), ว่านน้ำเล็ก ฮางควาผา (เชียงใหม่), Myrtle grass, Sweet Flag, Calamus
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก สูงประมาณ 1 เมตร พบขึ้นในที่ที่มีน้ำท่วมขังหรือริมน้ำ ลำต้นอยู่ใต้ดิน เป็นเหง้าเลื้อยในแนวขนานกับพื้น ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกว้าง 1-2 เซนติเมตร ยาว 80-110 เซนติเมตร ผิวใบเรียบเป็นมัน ดอก ช่อดอกแทงออกจากเหง้าสีเขียวรูปทรงกระบอก ยาว 3-5 เซนติเมตร ประกอบด้วยดอกย่อยเรียงตัวอัดแน่น ก้านช่อ และใบประดับลักษณะคล้ายใบ

ทั้งใบ เหง้า และรากมีกลิ่นหอมฉุน
5. ส่วนที่ใช้ทำยา เหง้า
6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ตำราสรรพคุณยาไทยว่าเหง้าว่านน้ำมีกลิ่นหอม มีรสร้อน ต้มน้ำดื่ม หรือบดกินเป็นยาแก้บิด แก้ปวดท้อง แก้ท้องขึ้นอืดเฟ้อ แน่นจุกเสียด ขับลมในกระเพาะอาหารและลำไส้ ขับเสมหะ แก้ไอ ระงับประสาท แก้ปวดตามข้อ แก้แผลมีหนอง ขับพยาธิ แก้ปวดฟัน เลือดออกตามไรฟัน ต้มน้ำชะล้าง แก้คันตามซอกขาและก้น ผนกับเหล้าทาหน้าอกเด็ก แก้ปวดและหลอดลมอักเสบ ต้มน้ำดื่มแก้หอบหืด เป็นยาบำรุงหัวใจ
7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ข้อมูลการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่าว่านน้ำมีฤทธิ์ต้านการหดเกร็ง และฤทธิ์ต้านออกซิเดชัน

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

8. สารสำคัญ

องค์ประกอบทางเคมีของว่านน้ำประกอบด้วยน้ำมันระเหยง่าย (volatile oil) ร้อยละ 1.5 ถึง 10 และสารกลุ่มเซสควิเทอร์พีน (sesquiterpenes) และเฟนิลโพรเพน (phenylpropanes) เช่น บีตา-แอสซาโรน (β -asarone) ยูจีนอล (eugenol) แอคอร์โอริน (acorone) คาลามินอล (calamenol) และไซโอโบวินอน (shyobunone)

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีเขตการกระจายพันธุ์ในเขตอบอุ่นของซีกโลกเหนือ รวมถึงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น ภูฏาน และอินเดีย สำหรับในภูมิภาคอินโดจีนและภูมิภาคมาเลเซียนั้น พบมีการแพร่กระจายพันธุ์ในแหล่งธรรมชาติตามน้ำตกริมแหล่งน้ำ หรือพื้นที่ที่น้ำท่วมถึงในประเทศไทย

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ ราบลุ่มมีน้ำขัง ท้องร่วนสวน นาข้างริมบึง ริมคลอง
- ภาค ทั่วประเทศ
- จังหวัด ทุกจังหวัดในประเทศไทย

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่เป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยการแยกหน่อ

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดูกาล แต่ต้องมีน้ำขังตลอด
- การเตรียมดิน ไม่ต้องเตรียมดิน
- วิธีการปลูก โดยการแยกหน่อของว่านน้ำ แล้วนำไปปักลงในดินโคลนเหมือนการดำข้าว หรือปลูกข้าว ควรปลูกห่างกัน 50x50 เซนติเมตร และต้องให้น้ำขังอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย หลังจากปลูกว่านน้ำได้ 6 – 10 เดือน หว่านปุ๋ยวิทยาศาสตร์ 15-15-15 หว่านลงไปแปลงปลูกว่านน้ำ ควรใส่ปุ๋ยปีละ 1 – 2 ครั้ง
- การให้น้ำ ว่านน้ำต้องมีน้ำขังอยู่ตลอดเวลา ควรรักษาระดับน้ำประมาณครึ่งของต้นว่านน้ำ แต่ถ้าฤดูแล้งลดระดับน้ำลงได้ แต่ไม่ควรแห้งจนเกินไป
- การกำจัดวัชพืช โดยการใช้แรงงานคนถอนอยู่ตลอดเวลาไม่ให้ขึ้นแซม
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ว่านน้ำไม่ค่อยมีโรคและแมลงศัตรูรบกวน จึงไม่ต้องใช้สารเคมีฉีดพ่น

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวได้เมื่ออายุ 1 – 2 ปีขึ้นไป เก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล
- วิธีการเก็บเกี่ยว โดยการขุดหัวว่านน้ำ หรือไต่ดินโคลนดึงขึ้นมา แล้วตัดใบออกให้หมด นำแต่หัวส่งแปรรูปต่อไป
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้หัวว่านน้ำมาแล้ว นำมาล้างน้ำให้สะอาด ตีราก กาบแห้ง สิ่งสกปรกออกให้หมด และนำมาตัดเป็นท่อน ๆ แล้วตากแดดที่ประมาณ 7 – 10 วัน จนแห้ง แล้วอบอีกครั้งจนแห้งสนิท
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ว่านน้ำแห้งมาแล้ว ใส่กระสอบส่งจำหน่ายต่อไป หรือจะเก็บไว้ในกระสอบโปร่ง ๆ หรือถุงปุ๋ยใหม่ ๆ ไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก

16. การจำหน่าย

หัวว่านน้ำแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 60-130 บาท